

*Aproximació a la Gran Lògia Simbòlica Regional Catalana
i a una de les seves lògies fundadores: la lògia
"Montseny" de Breda (1886)*

JORDI GOÑI I SANSANACH

EN un article sobre la relació entre nacionalisme i maçoneria al llarg dels anys que van del 1886 al 1936 (veg. Bibliografia) s'esmenta l'existència d'una "lògia" (o agrupació de maçons) a Breda, comarca de la Selva. Havia pres el nom de "Montseny" i ja existia abans del 1886. La certesa de la seva existència rau en el fet que va ser una de les lògies fundadores (en total foren 14) de la "Gran Lògia Simbòlica Regional Catalana" (a partir d'ara GLSRC), la qual podríem dir que va ser una federació de lògies maçòniques catalanes, tot i que, com veurem més endavant, va fundar-se amb la intenció d'estendre la seva autoritat a les Illes Balears.

Anem a parlar primer de la GLSRC. Perquè una logia es pogués constituir calia l'autorització d'un "Gran Orient" (potència o obediència maçònica amb jurisdicció en un estat; també pot ser equivalent a una "Gran Lògia", cos maçònic que aplega un mínim de 7 lògies, a les quals regeix). En aquestes darreres dècades del segle XIX existien diversos Grans Orients amb jurisdicció sobre l'Estat espanyol, com són el GO Lusità Unit, el GO Nacional d'Espanya i el GO d'Espanya. Els promotors de la GLSRC van anar a buscar l'autorització del GO Lusità Unit, el qual els va donar la seva autorització a finals del mes de gener de 1886.

Passats uns mesos, quan la GLSRC ja s'havia constituït, el GO Lusità Unit voldrà fer marxa enrere sobre el que havia autoritzat, distribuint un manifest (amb data 10 de setembre de 1886) entre els maçons peninsulars, atacant i desacreditant la GLSRC, sense que aquesta se n'assabentés fins passat un cert temps. Però ja no serà a temps d'impedir res.

QUADERNS DE LA SELVA, 4

Expliquem, succintament, quin va ser el procés de constitució de la GLSRC. Com ja s'ha dit, a finals del mes de gener de 1886 la GLSRC va aconseguir l'autorització per a constituir-se: concretament, l'autorització va venir a través d'un Decret del GO Lusità Unit amb data del 30 de gener del 1886.

A continuació de rebuda l'autorització, es va crear un mitjà de difusió d'aquest nou projecte de Gran Lògia: el "Butlletí Oficial de la GLSRC" (l'idioma utilitzat és el castellà). Es va distribuir entre els cercles maçònics, i a través d'ell es demanava el suport de les lògies (en lèxic maçònic reben el nom de "tallers") existents en el Principat i en les Illes Balears. El Butlletí seria on es donarien a conèixer els treballs que s'anaven fent orientats cap a la constitució definitiva de la Gran Lògia, així com seria el lloc on s'anirien publicant les adhesions de les lògies. En total foren 14 les lògies que donaren suport a la creació d'una Gran Lògia que havia de competir amb els Grans Orients existents en l'Estat espanyol, clarament centralistes, oposant-hi el seu sentiment políticament autonomista, lligat al federalisme de base regionalista, que, al cap i a la fi, era un reflex, en els medis maçons, de la realitat socio-política que existia a Catalunya en aquells anys.

Les lògies fundadores de la GLSRC van ser les següents (les escric seguint el número d'ordre que van rebre dins de la Gran Lògia, així com respectant el seu nom d'aleshores, ja sigui en català o en castellà):

1. *Montseny*, de Breda.
2. *Bétulo*, de Badalona.
3. *Creación*, de Barcelona.
4. *Bruch*, de Manresa.
5. *Emancipación*, de Barcelona.
6. *Fénix*, de Vilafranca del Penedès.
7. *Almogàvers*, de Gràcia (encara no annexionada a Barcelona).
8. *Catalunya*, de Sant Martí de Provençals (no annexionat).
9. *Vanguardia del Llobregat*, de Martorell.
10. *Progrés*, de Sant Hilari Sacalm.
11. *Avant*, de Barcelona.
12. *Colmena*, de Barcelona.
13. *Fortuna*, de Tortosa.
14. *Luz de la Verdad*, de Barcelona.

Tot seguit es creà una Comissió Organitzadora, que va ser la que va convocar pel 16 de maig de 1886, en el número 17 del carrer Canuda de Barcelona, la sessió preparatòria inaugural de l'Assemblea Constituent. Per aquesta sessió, cada lògia havia d'enviar-hi el seu cap (o "Venerable Mestre") i dos membres (o "germans", "obrers"): si algun d'ells, o tots, no hi podien

N O T E S I A P O R T A C I O N S

anar, havien de nomenar representants seus. En aquella data es va elegir la "Mesa" definitiva de l'Assemblea Constituent, el president de la qual va ser Rossend Arús i Arderiu.

Aquesta Mesa va encarregar a una comissió la redacció d'un projecte de Constitució per a regir la GLSRC, el qual va ser aprovat entre els dies 16, 18 i 21 de juny de 1886. Després, es va inserir en el Butlletí oficial de la Gran Lògia, així com es va fer imprimir en fulls solts per a distribuir entre els germans de les lògies adherides, per tal de sotmetre'l a la seva aprovació o per modificar allò que calgués.

Aquell projecte de Constitució tenia 7 títols i 50 articles, en els quals es recollien tant els principis generals de la maçoneria com els particulars de la GLSRC, passant pels drets i deures dels maçons, pels signes i emblemes del Simbolisme i dels diferents ritus, per l'organització i l'estructura interna, per les relacions amb d'altres lògies, fins arribar a descriure per quins mitjans es podria reformar la Constitució que els regiria.

Quins són els principis generals de la maçoneria a meitat de l'any 1886? Només els citaré per no fer-me massa llarg: el dret a la vida i a la dignitat d'aquesta, així com a la seva seguretat; el dret a la lliure expressió de la consciència; el dret al lliure exercici de cultes; el dret a la lliure difusió del pensament; la llibertat d'ensenyament; el dret a l'ensenyament bàsic gratuït i obligatori; la llibertat de treball; la llibertat de moviment, d'elecció de domicili, així com la inviolabilitat d'aquest; la inviolabilitat de la correspondència epistolar, telegràfica i de qualsevol altra que s'inventi en el futur; el dret a la propietat sense vinculacions ni amortitzacions; la igualtat davant la llei; el dret de petició; l'exercici d'accions públiques per querelles o denúncies; l'establiment del Jurat per jutjar delictes; la llibertat de reunió, associació i manifestació política; la participació del poble en el govern a través del sufragi universal; la separació de l'Església de l'Estat; el matrimoni i el registre civil; la secularització dels cementiris, així com de l'ensenyament i de la beneficència; l'abolició dels títols de noblesa, de la pena de mort i de les perpètuas; el dret de municipis i regions a governar-se per ells mateixos pel que fa al seu règim interior; i, per últim, el fet que les regions es poden unir de forma fraternal, espontània i lliure en grups nacionals, aquests en grups internacionals i tots en un gran grup intercontinental. No cal fer cap comentari, només recordar que això s'escriu el 1886.

I quins són els fins particulars i especials que persegueix la GLSRC? Aconseguir que Catalunya formi un Estat sobirà i autònom, sense altres limitacions que les que es derivin del contracte que la uneixi amb les altres Regions Ibèri-

ques; establir institucions que vetllin per l'observació dels principis que defensa la maçoneria, així com que siguin impulsores del benestar i progrés de la *Regió catalana*; treballar perquè Catalunya tingui poders propis, electius, amobibles, responsables i separats els uns dels altres; promoure i donar suport a tot allò que pugui dur Catalunya a la proclamació i assegurament de l'autonomia, i a establir i consolidar a Catalunya les institucions abans esmentades; procurar en totes les antigues Regions espanyoles la constitució de Grans Lògies Regionals que proclamïn, sostinguin i defensin per a la seva Regió respectiva allò que per a Catalunya proclama i defensa la GLSRC. Aquests fins particulars són els característics del federalisme i del catalanisme de finals del s. XIX; podem dir, doncs, que en els inicis de la GLSRC les idees de Valentí Almirall hi tenien una influència especial.

En el projecte de Constitució de la GLSRC, que no tindrà canvis significatius en la seva forma definitiva, no s'hi preveia l'admissió de dones, de menors de 21 anys (amb l'excepció que als 18 anys, i amb el permís dels pares o dels tutors, podria haver-hi "iniciats", però no podrien pujar de grau; aquests rebrien el nom de "llobatons"), s'exigia la solidaritat entre germans, calia tenir un bon nom i reputació, una posició independent i desfogada i una cultura bàsica. Els membres d'una lògia podien ser il·limitats.

La GLSRC serà una "mancomunitat" de lògies particulars, autònomes i independents, regides pels Estatuts i Reglaments generals i pels particulars de cadascuna d'elles, tots emanats de la Constitució de la GLSRC. La llengua catalana serà l'idioma d'aquesta Gran Lògia, i cada lògia adherida, si vol, podrà utilitzar-la. A més, s'establia que la GLSRC tindria autoritat i jurisdicció sobre la Regió Catalànica-Balear.

Aquesta Gran Lògia adoptà el "Simbolisme" enfront el "Filosofisme" que havien adoptat els Grans Orients ibèrics. El Simbolisme, o maçoneria blava, es caracteritza per la utilització de tres graus (Aprenent, Company i Mestre), els existents en la maçoneria medieval. Per als simbolistes, en aquests tres graus es concentra tota la saviesa maçònica.

El Filosofisme i els seus graus (n'hi ha 33, dividits en 4 grups: de l'1 al 3, anomenat maçoneria blava; del 4 al 18, o graus capitulars, també anomenat maçoneria roja; del 19 al 30, o graus filosòfics, seria el grup de la maçoneria negra; del 31 al 33, que és la maçoneria blanca o sublim) van aparèixer al llarg del s. XVIII.

Aquesta adopció del Simbolisme enfront del Filosofisme és un altre reflex de l'enfrontament existent entre les postures autonomistes i les centralistes imperants aleshores, i va ser pres com a bandera de la democratització de la maçoneria, ja que, per a la GLSRC, l'existència dels Grans Orients a Espanya

N O T E S I A P O R T A C I O N S

no significava res més que el domini, per mitjà del Filosofisme i de la burocràcia centralista, de les lògies simbòliques i dels seus membres.

Els signes i emblemes del Simbolisme estaven envoltats d'un misteri (més que tot, desconeixement per part dels no maçons) o secretisme només accessible als iniciats, que els possibilitava el mutu reconeixement, malgrat l'idioma, en qualsevol lloc del món.

Aquesta nova Gran Lògia tindria la seu a Barcelona i estaria encapçalada per un Venerable Gran Mestre i el seu Adjunt. Existiria un Consell Executiu i de Govern, així com aquella comptaria amb els venerables mestres presidents de les lògies federades (o amb els seus substituïts), amb dos diputats, o els seus representants, per cada lògia federada i hi podria haver membres honoraris i representants d'altres autoritats o potències maçòniques amb les quals es tinguessin relacions de "mútua i fraternal correspondència". També comptaria amb una Assemblea General que assumiria tots els drets i poders de la federació; exerciria el poder Constituent i el Legislatiu, delegant el poder executiu en l'anteriorment esmentat Consell Executiu i de Govern o Consell Suprem.

La Constitució definitiva de la G.L.S.R.C. serà aprovada el 16 de juliol de 1886 i preveia els següents càrrecs i comissions:

Gran mestre: Rossend Arús i Arderiu

Gran mestre adjunt: Sebastià Badia

Sobirà Consell de Govern

President: Eduard Fontseré i Mestres

1r Gran Vigilant: Jaume Martí.

2n Gran Vigilant: Antoni Fargas

Gran Orador: Josep M. Vallés i Ribot

Gran Orador adjunt: Lucià Navarro de los Olmos

Gran Secretari: Llorenç Frau i Abrines

Gran Secretari adjunt: Cristòfol Litrán

Gran Expert: Frederic Castells

Gran Tresorer: Pere Pascual i Tobella

Gran Hospitalari: Enric Mari

Gran Arquitecte Revisor: Josep Caparà

Gran Mestre de Cerimònies: Àngel Carrión

Gran Bibliotecari Arxiver: Josep Ruiz

Gran 1r Expert: Pere Vila i Vergés

Gran 2n Expert: Emili Benet

Gran 2n Mestre de Cerimònies: Ramon Azemá

Gran Portaestendard: Josep Sabatés

Gran Guardià del Temple: Josep Vila

QUADERNS DE LA SELVA, 4

Hi havia quatre Grans Comissions:

- * La Gran Comissió Central, encapçalada per Eduard Fontseré;
- * La Gran Comissió Administrativa, encapçalada per Jaume Martí;
- * La Gran Comissió de Protecció i Beneficència, encapçalada per Antoni Fargas; i
- * La Gran Comissió de Justícia, encapçalada per Eduard Fontseré.

També hi havia tres Comissions Especials:

- * La Comissió Especial d'Estatuts i Reglaments Generals, encapçalada per Eduard Fontseré i de la qual era ponent Llorenç Frau;
- * La Comissió Especial de Reglaments Interiors, encapçalada per Josep Barcón i de la qual era ponent Frederic Castells i;
- * La Comissió Especial de Publicacions i Reforma del Butlletí, encapçalada per Llorenç Frau.

Tots els càrrecs i membres de les Comissions foren escollits de forma democràtica, cosa que contrasta amb la manera com eren triades les persones que havien d'ocupar els càrrecs de l'administració pública d'aleshores.

El dia 24 d'agost de 1886 va quedar definitivament instal·lada la "Gran Lògia Simbòlica Regional Catalana". I, malgrat tots els contratemps, la Gran Lògia va aconseguir consolidar-se a Catalunya i, fins i tot, exportar la seva proposta maçònica a d'altres territoris de l'Estat espanyol: el 1889 es van crear la "Gran Lògia Simbòlica Galaica", amb seu a Santiago de Compostella, i la "Gran Lògia Regional d'Andalusia", amb seu a Còrdova; el 1891 es va fundar la "Gran Lògia Provincial de Màlaga"; el 1893 ho féu la "Gran Lògia Provincial de Múrcia"; etc.

La maçoneria, com a institució, no és gens exclusivista, accepta la diversitat de règims polítics, menys la tirania, i dona una gran importància a la cultura com a mitjà per a la millora social de l'home. Pel que fa a la religió, vol assumir tots els dogmes, principis i doctrines de totes les religions del món i proclama l'harmonia sostinguda pel Creador, que ella anomena "Gran Arquitecte de l'Univers".

Tot això és el que defensaven els "germans" de la lògia "Montseny" de Breda, que, com la majoria de les lògies fundadores de la GLSRC, estava, abans de donar el seu suport a la formació d'aquesta nova Gran Lògia, sota l'obediència del GO Lusità Unit.

Abans de parlar de la lògia "Montseny", cal afegir una cosa més sobre la maçoneria. La idea que en té la majoria de les persones no es correspon amb la realitat, a causa de la deformació que ha produït la propaganda política i doctrinal. Damunt la maçoneria s'han apilonat temors, odis i persecucions

N O T E S I A P O R T A C I O N S

implacables (tant provinents de règims autoritaris de dretes com d'esquerreres), que encara l'any 1975 podien donar lloc a paraules com les que va dir el dictador Franco (rebutjat dues vegades el seu ingrés en la maçoneria) davant els seus seguidors en la plaça d'Orient de Madrid: afirmava que contra Espanya existia "una conspiración masónico-izquierdista en la clase política en contubernio con la subversión comunista-terrorista en lo social".

Aquest desconeixement del món maçònic, que per alguns és fruit del seu secretisme, és el que ha possibilitat afirmacions com l'anterior. Però, més que de societat secreta, hauríem de parlar d'institució selectiva, ja que només es convertí en secreta quan va ser durament perseguida. Actualment, des del 1979, està legalitzada, però encara té al seu davant prejudicis de moltes persones.

Fins aquí ens hem referit, doncs, a una potència maçònica sobre la qual és relativament fàcil d'obtenir informació, tant per la importància dels seus membres com per l'abast que va assolir. Quan volem saber coses sobre uns "tallers" maçònics (o lògies) molt més petits, que potser han patit molt més la persecució antimaçònica, a més del fet que han transcorregut més de 100 anys sobre l'esdeveniment que ens interessa, la qüestió es torna molt complicada. Aquest és el cas de la lògia *Montserrat*, de Breda. A continuació exposarem allò que hem sabut trobar sobre ella, que no és gaire.

Aquesta lògia *Montserrat*, gràcies al fet que manifesta el seu suport per a la creació de la Gran Lògia Simbòlica Regional Catalana, podem dir que ja existeix l'any 1886. Amb anterioritat a aquesta data no en tenim notícia. L'acord de suport i adhesió a la GLSRC, recollit en el Butlletí número 3 d'aquesta Gran Lògia, es va prendre el 25 de març de 1886.

No hem pogut saber el total de membres d'aquesta lògia, però, per una altra banda, i segons Pere Sánchez (veg. bibliografia) perquè pugui existir una lògia hi ha d'haver un mínim de 7 membres. Cal dir que, en el projecte de Constitució de la GLSRC, es preveu que allà on no hi hagi cap lògia només caldrà l'existència de 5 membres, degudament acreditats, per crear-ne una.

El que sí hem pogut esbrinar és el nom del Venerable Mestre i el del Secretari de la lògia *Montserrat*, així com el nom simbòlic que utilitzaven. El Venerable Mestre, cap de la lògia, es deia F. Falgueras, i el seu nom simbòlic era "Abraham"; el Secretari es deia Josep Campeny i el seu nom simbòlic era "Cabriny" (aquest era el cognom d'un general liberal del s. XIX, que va lluitar, com a cadet, en la primera guerra carlina, i que va ser assassinat en el transcurs de la tercera guerra carlina).

QUADERNS DE LA SELVA, 4

La lògia *Montseny* no va estar directament representada en l'Assemblea Constituent de la GLSRC, sinó que ho fou, com a lògia, per dos Delegats de la lògia barcelonina *Avant*. De la mateixa manera, el Venerable Mestre de la lògia *Montseny* també va delegar la seva participació en un membre de la lògia "Avant".

Com ja s'ha dit abans, la lògia *Montseny* va obtenir el número 1 dins el registre de lògies que acceptaven l'obeïment a la GLSRC. I, dins l'Assemblea General d'aquesta Gran Lògia, la lògia breidenca hi estava representada per 3 "germans".

El darrer que podem afegir és que el venerable mestre i el secretari de la lògia *Montseny* eren, segons ens informà Josep Clara, terrissaires. Això és tot el que hem pogut saber sobre la "Respectable Logia Montseny", situada en les "Valls de Breda".

Per acabar, assenyalarem dues coses: primer, un exemple que reflecteix el tarannà de la maçoneria; i, segon, uns quants noms de persones importants i conegudes que han estat, o encara són, maçons.

L'exemple és el següent. Poc després de la constitució i instal·lació de la GLSRC, aquesta es va adreçar al president del Consell de Ministres espanyol, Pràxedes Mateo Sagasta (maçó), demanant-li que commutés la pena de mort que s'havia establert per a uns homes amb motiu d'uns incidents que hi havia hagut el 17 de setembre. En la petició apellaven a la condició de maçó del president del Consell, així com als ideals que havia promès defensar, a més de dir-li que una actuació com la que se li demanava afavoriria la causa maçònica. El resultat va ser el proposat per la Gran Lògia, la qual cosa donava a conèixer, i se'n felicitava, a través del Butlletí Oficial de la GLSRC.

Pel que fa a persones que han estat, o encara són, maçons, podem esmentar Lluís Companys i Josep Irla (presidents de la Generalitat de Catalunya), J. Aiguader, J. Dencàs, M. Domingo, A. Samblencat, Ventura Gassol, Ramon Franco (tots ells diputats elegits per a les Corts Constituents de l'any 1931), Rafael Vidiella (un dels fundadors del PSUC), Manuel Azaña, Alexandre Lerroux, Pràxedes Mateo Sagasta, W.A. Mozart, Beethoven, Aldrin i Armstrong (astronautes americans), T. Rooselvet, Truman, L. Johnson i G. Ford (presidents dels Estats Units d'Amèrica). A més, a Dinamarca i a Suècia, el Gran Mestre és el Rei respectiu, i a la Gran Bretanya sempre ho és un membre de la família reial. I encara podríem afegir que diversos ministres d'un dels darrers governs de l'Estat francès són maçons. La llista es podria anar allargant força més.

N O T E S I A P O R T A C I O N S

Però deixem-ho aquí. Tal com s'apunta en el títol, aquestes ratlles només han volgut ser una aproximació a la maçoneria, concretada en la Gran Lògia Simbòlica Regional Catalana (i en una de les seves lògies fundadores, la lògia *Montserrat de Breda*), institució molt desconeguda, però que compta amb estudiosos com J. Clara, P. Sánchez i J.A. Ferrer Benimeli que fa anys que porten a terme una important tasca de divulgació i d'investigació del tema.

Esperem que, a poc a poc, es vagin desfent els errors i els tòpics existents sobre la maçoneria, i que fets com el de la crema d'una part important de l'arxiu de J.A. Ferrer Benimeli, fruit de la ignorància i la irracionalitat, no tornin a succeir més.

Fonts:

El "Boletín Oficial de la Gran Logia Simbólica Regional Catalana", del núm. 3 (1-4-1886) fins al núm. 24 (15-12-1886) del 1r any de publicació. Aquest conjunt de butlletins es troben en la Biblioteca Pública Arús, situada en el Passeig de Sant Joan, 26, principal, de Barcelona.

Bibliografia:

CLARA, J.: *Els fills de la llum*, Col·lecció "El corral del Vent", núm. 2, Ed. Art-3. Figueres, 1988.

FERRER BENIMELI, J.A.: *Bibliografia de la masonería: introducció històrico-crítica*, Universitat de Saragossa, Facultat de Lletres. Saragossa. 1974.

Íd., *El contubernio judeo-masónico-comunista*, Col·lecció "Fundamentos". Ed. Istmo. Madrid. 1982.

Íd., *La masonería en la historia de España*, Diputació General d'Aragó. Saragossa, 1985.

Íd., *Masonería española contemporánea*, Ed., Siglo XXI. Madrid 1987, 2 volums.

Íd., *Historia de la Masonería española*, Conselleria de Cultura del País Valencià. Alacant, 1989.

SÁNCHEZ, P.: *La Maçoneria a Catalunya (1868-1936)*, Ed. 62. Barcelona, 1990.

L'Avenç, 76 (novembre 1984). Dossier sobre la maçoneria de Pere Sánchez.

Presència (Girona), 543 (desembre 1980). Dossier sobre la maçoneria.